



ÕIGUSRIIK DIGIAJASTUL

Kolmapäev, 23. september

20:00–22:00 **Tervitusõhtu Tartu Ülikooli Delta keskuse kohvikus** (Narva mnt 18)
(uksed avatakse kl 19:30)

Neljapäev, 24. september

9:00–10:00 **Hommikukohv Vanemuise kontserdimajas**
(uksed avatakse kl 8:30)

10:00–10:15 **Avamine**
Eesti Juristide Liidu president
dr. iur. Villu Kõve, Riigikohtu esimees
dr. iur. Irëna Kucina, Läti Põhiseaduskohtu president

PLENAARISTUNGID

10:15–11:45 **Preventiivriik**

Väitlusjuht: **Huko Aaspõllu**, ajakirjanik

Arutelul osalevad: PhD **Ülle Madise**, õiguskantsler; **Peeter Koppel**, majandusanalüütik; **Egert Belitšev**, Politsei- ja Piirivalveameti peadirektor; **Heidi Reinson**, Tartu Ülikooli psühholoogia instituut, finantskäitumise uuringute peaspetsialist

Tehnika kiire areng tekitab kiusatuse teha kõike kiiremini ja tõhusamalt. Kaamerad teedel, linna- ja külatänavatel ning isegi metsas. Detailed aerofotod meie kõigi koduhoovidest, droonid. Superandmebaaside loomise kiusatus. Automaatjärelevalve.

Seal, kus saab teha head ja kus hea eesmärk kaalub riskid ja kulud üles, lausa tuleb uuenduslikke lahendusi kasutada. Kust aga läheb mõistlik piir riigi kasutatavate tehnikalahenduste ning inimeste privaatsuse ja iseotsustamisõiguse vahel?

Praegu ei ole Eestis kokku lepitud ei preventiivriiki, kus riikliku massandmetöötluse toel tagatakse see, et ohu tekkimise ohtugi ei teki. Kokku pole lepitud ka proaktiivset riiki, mis inimese elu analüüsides palumata appi tõttab. Kas ikka vajame seda, et riik jälgiks iga meie sammu ning tuleks ennetavalt appi ja õpetaks elama?

11:45–12:15 **Õiguse eest seisja autasude üleandmine**

Liisa-Ly Pakosta, justiits- ja digiminister

12:15–12:45 Kohvipaus

- 12:45–14:15 **Political Polarization in Contemporary Democracies**
- Väitlusjuht: **Hent Kalmo**, Vabariigi Presidendi õigusnõunik
- Avasõnad: *dr. iur.* **Ivo Pilving**, Riigikohtu halduskollegiumi esimees
- Arutelul osalevad: *dr. iur.* **Irëna Kucina**, Läti Põhiseaduskohtu president;
J.D. **Mitchell Berman**, Pennsylvania Ülikooli õigusteaduse ja filosoofia professor;
LL.D **Kaarlo Tuori**, Helsingi Ülikooli emeriitprofessor
- Vaatluse alla võetakse viimaste aastate poliitiliste arengute üks peamine suundumus – üha süvenev kaevikusõda liberaalse ja konservatiivse maailmavaate vahel nii Euroopas kui ka Ameerikas. Uuritakse võrdlevalt selle nähtuse mõju demokraatliku õigusriigi toimimisele. Kas see muutus on reaalsus või sotsiaalmeedia tekitatud illusioon? Kas õigusriik on sattunud ohtu? Kas 250 aasta vanune USA demokraatia on uue kodusõja äärel? Millest kõnelevad poliitilise vägivalga ilmingud nt Slovakkias ja Ühendriikides? Kuidas tagada üheaegselt nii demokraatlik kontroll valitsuse üle kui ka parlamendi-enamuse ja valitsuse töövõime opositsiooni ülemäärase obstruktsiooni tingimustes? Kuidas kaitsta kohtute sõltumatust poliitiliselt tundlike vaidluste lahendamisel? Kas põhiseadused ja muud riigiõiguse instrumendid vajaks uutest oludes kaasajastamist?
- Töökeel: inglise keel
- 14:15–15:30 Lõuna
- Pärast plenaaristungi lõppemist kell 14:15 siirduvad osalejad sektsioonidesse, s.t jagunetakse nelja toimumiskohta

PARALLEESED SEKTSIOONID

I osa

- 15:30–17:00 **Tehisintellekt juristi töölaual ja õigushariduses**
- Väitlusjuht: PhD **Age Värvi**, Tartu Ülikooli võlaõiguse kaasprofessor
- PhD **Age Värvi**, Tartu Ülikooli võlaõiguse kaasprofessor
„Õigusharidus tehisintellekti ajastul: väljakutsed ja valikud“
- Arutelul osalevad: *mag. iur.* **Kai Härmand**, Harju Maakohtu kohtunik;
PhD **Tiina Karm**, Tartu Ülikooli tsiviilõiguse lektor, õpetamise arendamise grandi „Tehisintellekt õigusõppes“ tööühma liige; **Sten Tikerpe**, Advokaadibüroo NOVE vandeadvokaat, IT ja küberturvalisuse, andmekaitse ning intellektuaalse omandi valdkondade juht; **Julia Maal**, Bolt Operations OÜ sõidujagamise, äriklientide ja autonoomsete sõidukite osakonna juhtivjurist
- Juristid tegutsevad üha enam keskkonnas, kus analüüs, andmetöötlus ja otsustus-protsessid on tihedalt seotud tehisintellekti rakendustega. Ühtlasi esitab tehisintellekt suuri väljakutseid hariduse valdkonnas. Diskussioon jätkub sealt, kus see eelmiste õigusteadlaste päevade tehisintellekti-teemalises paneelis pooleli jäi: arutletakse selle üle, kuidas peaks tehisintellektiga seotud arengutele reageerima õigusharidus. Milliseid tehisintellektiga seotud teadmisi ja oskusi praktiseeriv jurist täna ja tulevikus oma töös vajab? Millised neist tuleks omandada ülikoolis, millised töökohal? Kas ülikoolis hinnatakse nüüd üliõpilase või hoopis tehisintellekti õigusteadmisi? Arutlevad õiguspraktikud ja õigusteaduse õppejõud.

- 15:30–17:00 **Digisuveräänsus ja rahvusvaheline õigus**
- Väitlusjuht: *dr. iur.* **Lauri Mälksoo**, akadeemik, Tartu Ülikooli rahvusvahelise õiguse professor
- Arutelul osalevad: PhD **Gustav Kalm**, Pariisi SciencesPo ülikooli kaasprofessor; **Taavi Kotka**, tarkvarainsener ja ettevõtja; **Liina Lumiste**, Riigi Infosüsteemide Ameti õigusnõunik; **Maria Tolppa**, NATO küberkaitsekeskuse teadus-analüütik
- Rahvusvaheline kord on liigestest lahti, ent ometi tuleb edasi tegeleda ka küsimustega, mis puudutavad õiguse rolli kübermaailmas. Paneel uurib, kuidas mõjutavad praegust maailma iseloomustav korratus ja õiguslik-poliitiline killustumine õigusarenguid kübermaailmas. Kuidas tagada digitaalne suveräänsus, kus väiksemate ja nõrgemate riikide iseseisvus kui selline võib sattuda küsimärgi alla? Kuivõrd tugev on tänaseks konsensus rahvusvahelise õiguse kehtivuse osas küberruumis ja kas selles küsimuses esineb ka regionaalset killustumist suurvõimude ja vähem arenenud regioonide vahel, sh Aafrikas? Kas Eesti andmesaatkonnad välismaal aitaksid kaasa riigi järjepidevuse tagamisele ka rahvusvahelise õiguse mõttes? Paneelis puudutatakse ka viimase aja initsiatiive seoses rahvusvahelise õigusega kübervaldkonnas, näiteks 2025. aastal vastu võetud ÜRO küberkuritegevusvastase konventsiooniga seonduvat.
- 15:30–17:00 **TÄITEMENETLUSE REVISJON kindlasti, aga kas botoxi või kirurgilise sekkumisega?**
- Väitlusjuht: **Risto Sepp**, kohtutäitur
- Arutelul osalevad: PhD **Anneli Alekand**, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik; PhD **Priit Kama**, Viru Maakohtu esimees; **Ülar Maapalu**, Aktiva Finance Groupi nõukogu esimees; **Evelyn Liivamägi**, Rahandusministeeriumi finants- ja maksupoliitika asekancler
- Vabakutselise kohtutäituri süsteemi reformimisest möödus käesoleva aasta 1. märtsil 25 aastat. Kui reformi eesmärkidena märgiti vajadust muuta täitmine efektiivsemaks ja minimeerida riigi rahaline sekkumine, siis kas eesmärgid on jätkuvalt samad või muutunud?
- Täitemenetluse normid on paljuski iganenud ja vastuolulised.
- Alates 2017 aastast on kõlanud jutud, nagu kavandaks riik era- ja avalik-õiguslike nõuete lahku löömist. See tähendaks 60% tänase täituri „leiva“ vähenemist. Aga mitte ainuüksi. Mida mõtleksid õigusriigi ja võimude lahususe mõtestajad Montesquieu, Locke ja Rousseau? Kas võimude lahusus on ajas muutunud? Kas kodanikule muutub sundsissenõudmine selgemaks või vastupidi? Mida toob tehisarü? Kas kümne aasta pärast tõstab isikuid välja ja kontrollib lapsega kohtumisi TI?
- 15:30–17:00 **Üldmenetluse tulevik. Kas võistlev menetlus ei saagi olla tõhus?**
- Väitlusjuht: **Heili Sepp**, Riigikohtu kohtunik
- Arutelul osalevad: **Sandra-Kristin Kärner**, Harju Maakohtu kohtunik; **Oliver Nääs**, Advokaadibüroo WIDEN vandeadvokaat; **Triinu Olev-Aas**, riigiprokurör
- Viimastel aastatel on olnud palju kriitikat, et üldmenetlused on liiga venivad ja koormavad ega vasta ootustele. Astume seadusemuudatuste näol samme kohtumenetluse paindlikumaks ja tõhusamaks muutmise suunas, aga samal ajal jääb kohtupraktikast vahel mulje, et tegeliku liikumise suund on vastupidine. Seega tekib paratamatult küsimus, milline on üldmenetluse tulevik ja kas see vastab meie ja ka ühiskonna ootustele.
- Paneelis arutatakse üldmenetluse tuleviku üle – kus me oleme, kuhu liigume ning kas suund on ka õige. Samuti arutatakse selle üle, kas seadust on vaja tõesti veel muuta või võimaldab ka kehtiv seadus tõhusat menetlust ning piisaks näiteks oma rollide ja mõningate arusaamade ümbermõtestamisest.
- 17:00–17:30 Kohvipaus

II osa

- 17:30–19:00 **Professionaalne õigusnõustaja menetlustes: kutsetagatise kliendi kaitseks**
- Väitlusjuht: *mag. iur. Imbi Jürgen*, Eesti Advokatuuri esimees, CCBE (Euroopa Advokatuuride ja Õigusliitude Nõukogu) asepresident, Advokaadibüroo TEGOS vandeadvokaat
- mag. iur. Imbi Jürgen*, Eesti Advokatuuri esimees, CCBE (Euroopa Advokatuuride ja Õigusliitude Nõukogu) asepresident, Advokaadibüroo TEGOS vandeadvokaat „Professionaalse õigusnõustaja olukord Euroopas. Advokaadikutse kaitse konventsioon ja sellega liitumine“
- Markus Kärner**, Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik „Kliendi-advokaadi suhte kaitse Euroopa ja Eesti uuemas kohtupraktikas“
- Arutelul osalevad: **Markus Kärner**, Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik; **Taavi Pern**, riigiprokurör; PhD **Kaspar Lind**, Advokaadibüroo ATTELA vandeadvokaat
- Professionaalse õigusnõustaja sõltumatus ja kliendi-advokaadi suhte konfidentsiaalsus on õigusriigi nurgakivid. Paneelis avatakse advokaadi kutsetagatiste olukorda Eestis, arvestades ka Euroopa konteksti. Milline on Euroopa Nõukogu advokaadikutse kaitse konventsiooni tähendus? Kuidas on Euroopa ja Eesti uuem kohtupraktika kujundanud kliendi-advokaadi suhte kaitset? Arutelu käigus käsitletakse kutsetagatistega seotud probleeme eelkõige kriminaalmenetluses. Kuidas leida tasakaal tulemusliku menetluse ja kaitseõiguse vahel? Kas kutsetagatise on Eestis piisavalt kaitstud, sh advokaadi valduse läbiotsimise ja jälitustoimingute käigus? Kas nn ametiprivileegide eelnõuga (2026. a aprilli seisuga Justiits- ja Digiministeeriumis ettevalmistamisel) tehtavad muudatused lahendavad senised probleemid? Kas advokaadi ja kliendi vahelise suhtluse konfidentsiaalsuse kaitse takistab tõhusat kriminaalmenetlust?
- 17:30–19:00 **Juristikutse ja õigusharidus**
- Väitlusjuhid: PhD **Madis Ernits**, Tallinna Ülikooli avaliku õiguse ja õigusteooria külalisprofessor; *dr. iur. Priit Pikamäe*, Tartu Ülikooli külalisprofessor, õigusteaduskonna direktor
- Arutelul osalevad: *dr. iur. Villu Kõve*, Riigikohtu esimees; **Liina Kersna**, Riigikogu kultuurikomisjoni esimees; PhD **Renno Veinthal**, Haridus- ja Teadusministeeriumi teadus- ja arendustegevuse ning kõrg- ja täiskasvanuhariduse poliitika asekancler; PhD **Age Värvi**, Tartu Ülikooli õigusteaduskonna kaasprofessor; knd (õigus) **Raul Narits**, Tartu Ülikooli emeriitprofessor
- Paneelis arutletakse reformikava üle, mille eesmärk on kujundada välja juristikutse ning sellele vastav integreeritud õigusteaduse õpe kooskõlas kõrgharidusseaduse süstemaatikaga. Arutelu keskendub küsimusele, kuidas siduda õigusharidus senisest selgemalt õiguspraktika kasvavate nõuete ja juristilt eeldatavate professionaalsete oskustega, säilitades samas õigusteaduse eriala kõrghariduse akadeemilisuse ja autonoomia. Paneelis analüüsitakse reformi võimalikke mõjusid õigushariduse kvaliteedile, ligipääsule õiguselukutsetele ning ülikoolide institutsionaalsele mitmekesisusele. Kuna õigusharidus puudutab kõiki õigusteadlaste päevadel osalejaid, on ka kõik huvitatud kutsutud reformikava üle arutlema ja oma seisukohti jagama.
- 17:30–19:00 **Varju jäänud kangelane: Eesti maakorraldusõiguse sajandipikkune lugu ja tänased väljakutsed**
- Väitlusjuhid: *dr. iur. Marju Luts-Sootak*, Tartu Ülikooli õiguse ajaloo professor; *mag. iur. Triinu Rennu*, Tartu Ülikooli eraõiguse nooremteadur-doktorant
- mag. iur. Triinu Rennu*, Tartu Ülikooli eraõiguse nooremteadur-doktorant „Eesti Vabariigi maakorraldusõiguse kujundamine ja arengujooned“

Priit Kuus, Maa- ja Ruumiameti maaomandi infosüsteemide arenduse osakonna juhataja „Digipööre maakorralduses: võimalus või vajadus?“

Arutelul osalevad: **Mari-Liis Mikli**, Justiits- ja Digiministeeriumi justiitspoliitika asekanter; **Andra Laurand**, Tartu Ülikooli haldusõiguse külalislektor; **Priit Kuus**, Maa- ja Ruumiameti maaomandi infosüsteemide arenduse osakonna juhataja; **Vello Kima**, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi maa- ja ruumipoliitika osakonna maapoliitika valdkonnajuht

Paneeliga tähistatakse ühelt poolt 100 aasta möödumist Eesti Vabariigi esimese maakorralduseaduse vastuvõtmisest 1926. aastal, teisalt püütakse määratleda olulisemad probleemid ja võimalikud lahendusteel maakorraldusõiguse võimalikult otstarbekaks ja asjakohaseks kujundamiseks tänapäeval. Traditsiooniliselt nõuab see juriidilise tasakaalu otsimist era- ja avaliku õiguse piiridel, tänapäeval tuleb seda teha aga kiirelt arenevaid tehnoloogilisi võimalusi arvestades ning nii majanduslikult kui ka õiguslikult asjakohaselt ära kasutades.

Triinu Rennu teeb ajaloolise sissevaate maakorraldusõiguse rolli maaomandi ja maakasutussuhete moderniseerimisel Eesti Vabariigi esimesel iseseisvusperioodil, samuti tollal ja hiljem üles kerinud õiguslikele küsimustele. Priit Kuusi ettekandes vaadeldakse tehnoloogia, õigusraamistiku ja töökorralduse koostöö tänapäevase digitaalse maakorralduse kujundamisel. Vestlusringis arutatakse, milliste õiguslike vahenditega on võimalik tagada õigusselgus maakorraldustoimingutes nii, et menetlus toetaks maakasutusprobleemide kiiret ja tõhusat, kuid samas õiguslikult paikapidavat lahendamist.

17:30–19:00

Õigusemõistmine ja õigusemõistmise kättesaadavus. Kohtute sissevaade ja ootused menetlusse astujatele

Väitlusjuht:

Leanika Tamm, Pärnu Maakohtu kohtunik

Arutelul osalevad: *dr. iur.* **Julia Laffranque**, Riigikohtu kohtunik; **Liina Naaber-Kivisoo**, Harju Maakohtu esimees; **Dmitri Školjar**, Advokaadibüroo CLARUS vandeadvokaat; *mag. iur.* **Indrek Parrest**, Tartu Ringkonnakohtu tsiviilkolleegiumi esimees; **Heddi Lutterus**, Justiits- ja Digiministeeriumi asekanter; **Katarina Talumäe**, õigusnõu asendava Juturoboti meeskonna liige

Arutelu lähtekohaks on küsimus, kuidas suudaks kohtud võimalikult hästi täita ühiskonna ootusi, et kohtuasjad saaks lahendatud kvaliteetselt, mõistliku aja jooksul ja vähimate kuludega. See ei sõltu ainult kohtutest endast. Seetõttu võetaksegi vestlusringis vaatluse alla see, millised on kohtu ootused menetlusosalistele. Kuidas saaksid menetlusse sisenejad aidata menetluse latusale kulule kaasa? Kiire menetlus ja kvaliteetne kohtulahend saavad alguse kohtumenetlusse sisenevate dokumentide kvaliteedist. Viimase aja arengute kontekstis ei saa mööda vaadata küsimusest, kas TI aitab selliste dokumentide loomisele kaasa või on selle mõju hoopis negatiivne. Seetõttu võetaksegi arutluse alla just küsimus, kas ja kuidas saab robot aidata inimesel kohtusse pöörduda või oma õigusi menetluses kaitsta.

20.00–23.30

Peoõhtu Lodjakojas (Ujula tn 98)
(uksed avatakse kl 19:30)

Reede, 25. september

PARALLEESED SEKTSIOONID

I osa

10:00–11:30

Laps kui õiguste ja kohustuste kandja. Lapse enesemääramisõigus ja selle piirid

Väitlusjuht:

dr. iur. **Triin Uusen-Nacke**, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik

PhD **Kristi Paron**, Tartu Ülikooli külalislektor, laste õiguste ekspert „Laps kui iseseisev õigussubjekt?“

Kairi Aarik, notar

„Tehingud alaealise varaga: mis on lubatud ja mis keelatud ning millised on ohud?“

LL.M **Monika Mikiver**, Tartu Ülikooli haldusõiguse külalislektor

„Kes otsustab lapse andmete üle ja kas nõusolek andmete töötlemiseks on tehing?“

Arutelul osalevad: PhD **Kristi Paron**, Tartu Ülikooli külalislektor, laste õiguste ekspert;

Kairi Aarik, notar; LL.M **Monika Mikiver**, Tartu Ülikooli haldusõiguse külalislektor

Lapsed on täisväärtuslikud ühiskonnaliikmed ja õiguste kandjad. Sõltuvalt vanusest ja küpsusest osalevad nad aktiivselt ühiskonnaelus ning teevad igapäevaseid toiminguid – käivad poes, kohvikus, kinos ja tasuvad teenuste eest. Laste võimalustele oma õigusi teostada ning laste tehtud tehingute kehtivusele on seadusandja siiski ette näinud piirid.

Paneelis otsitakse vastust küsimusele, millistele põhimõtetele need piirid tuginevad. Kas lapse kui eraldiseisva õigussubjekti perspektiiv on seadustes ja õiguspraktikas piisavalt esindatud? Arutletakse selle üle, kuidas lapse iseseisvale tegutsemisele seatud kriteeriumitele konkreetsetes elulistes olukordades hinnangut anda. Kas laps võib taskuraha eest osta järelmaksuga mobiiltelefoni või lasta panna kõrvarõngad? Mis on lubatud ja mis mitte lapse varaga tehtavate tehingute puhul – millised on nõuded lapse esindamisele; kuidas hinnata, kas tehing on lapsele kahjulik ning kas vanemal võib olla huvide konflikt lapse varaga tehingu tegemisel? Arutelu käsitleb ka digimaailma väljakutseteid. Kas laps saab ise anda kehtiva nõusoleku oma andmete töötlemiseks? Kas lapse kui andmesubjekti õigused on Eestis piisavalt kaitstud?

10:00–11:30

Riskipõhine järelevalvemenetlus (finantssektori näitel): kas suunab ettevõtlust või ajab ettevõtja kliendiga tülli? Mida peaks teadma kohtunik ja jurist?

Väitlusjuht:

LL.M **Monika Koolmeister**, Advokaadibüroo COBALT vandeadvokaat

PhD **Janar Jäätma**, Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik

„Riskipõhisest haldusmenetlusest Eesti õiguses“

Olavi Lepp, Swedbank AS juhatuse esimees

„Peamistest riskipõhistest nõuetest ja tegevustest finantssektoris“

Arutelul osalevad: **Olavi Lepp**, Swedbank AS juhatuse esimees; PhD **Janar Jäätma**, Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik; LL.M **Kerstin Pilt**, Finantsinspektsiooni juhatuse esimees; *mag. iur.* **Martin Triipan**, Riigikohtu kohtunik

Riskipõhine järelevalve ei ole justkui midagi uut, aga finantsvaldkonnas võib jääda mulje, et see on üldisest raamistikust eraldiseisev, omaette spetsiifiline valdkond. Kas riskipõhine haldusmenetlus finantssektoris peab järgima üldiseid riskipõhise haldusmenetluse nõudeid? Kas on sarnasusi muude valdkondadega (nt keskkonnaõiguse või toiduohutusega)? Mida saame üldistest haldusõiguse ning ohutõrjeõiguse põhimõtetest finantssektori jaoks kaasa võtta?

Riskipõhise järelevalve spetsiifika mõjutab ka ettevõtlust ennast. Kliendisuhete lõpetamine või kliendisuhete loomisest keeldumine riskiisust ja riskihinnangutest (mitte faktidest) tulenevalt, laenu andmisest keeldumine vastutustundliku laenamise põhimõtte rikkumise vältimiseks – need on viimase kümne aasta igapäevased märksõnad panganduses. Eraõiguslikesse suhetesse kanduvad valikud on aga tihtilugu tingitud avalik-õiguslikest nõuetest ja järelevalvelistest ootustest. Järelevalveliste ootuste aluseks on riskipõhine järelevalvemenetlus. Arutelu püüab finantssektori näitel avada riskipõhise haldusmenetluse omapära, selle mõju järelevalvealustele ning kolmandatele isikutele (nt kliendid). Arutatakse, kas tasakaalupunkti leidmisel on lahenduseks üldise haldusõiguse ja korrakaitseõiguse printsiipide ülesleidmine või on kujunemas täiesti uued põhimõtted.

10:00–11:30 Eesti riik sõjas: riigiõiguslik vaadeVäitlusjuht: **Hent Kalmo**, Vabariigi Presidendi õigusnõunik

Arutelul osalevad: *dr. iur.* **Priit Pikamäe**, Tartu Ülikooli külalisprofessor, õigusteaduskonna direktor; **Kristi Purtsak**, Riigikantselei õigusosakonna juhataja; **Margit Gross**, Kaitseministeeriumi õigus- ja haldusküsimuste asekancler; *mag. iur.* **Aaro Möttus**, Tartu Ülikooli riigiõiguse külalislektor

Kuidas toimiks Eesti riik sõjaolukorras? Milline roll oleks presidendil, parlamendil, valitsusel, kohtutel? Põhiseadus näeb ette võimaluse kuulutada välja sõjaseisukord, kuid tekib küsimus, kuidas määratleda selleks vajalikku künnist tänapäevase hübriidsõja tingimustes. Ukraina kogemus on näidanud, et parlament saab jätkata tööd ka sõja ajal. Riigikohus on samuti rõhutanud, et Riigikogu roll ühiskonnaelu küsimuste lahendamisel on eriti oluline kriisisituatsioonis. Siiski on raske kujutleda, et parlamentaarne demokraatia ja võimude lahusus saaks toimida sõjaolukorras tavapärasel viisil. Paneelis arutletakse poliitilise süsteemi muutumise üle sõjalise konflikti puhul ning võetakse kõneks riigiõiguslikud probleemid, mis võivad niisuguses olukorras tekkida.

10:00–11:30 Automatiseeritud otsused ja haldus: inimkontakt kui põhiõigusVäitlusjuht: *dr. iur.* **Paloma Krööd Tupay**, Tartu Ülikooli riigiõiguse kaasprofessor

Arutelul osalevad: **Kätliin Lember**, Utrechti Ülikooli doktorant; PhD **Liiri Oja**, Õiguskantsleri Kantselei vanemnõunik; **Ott Velsberg**, Tony Blair Institute for Global Change andmevaldkonna juht; **Laura Kask**, Proud Engineers OÜ tegevjuht

Kui kaugele tohib digihaldus minna, arvestades põhiõigusi, sh põhiõigust heale haldusele? Kas iga automaatselt tehtud haldusotsuse puhul peaks adressaadil olema õigus pöörduda ametniku poole ja lasta otsus inimese poolt uuesti läbi vaadata; kas digitaalse menetluse puhul peab olema kättesaadav ka inimese abi ja alternatiivkanal vähemalt neile, kes ei saa või ei oska seda kasutada? Kas minimaalse inimpuute piiri saab ja tuleb Eestis normatiivselt fikseerida? Kas põhiseadus, tõlgendatuna koostoimes Euroopa Liidu õigusega, nõuab sellise piiri paika panemist? Millal piisab *ex post* inimese kontrollist ning millal on *ex ante* inimotsustus põhiseaduslik miinimum? Moderaator kutsub osalejaid leidma ühises vestluses vastuseid esitatud küsimustele.

11:30–12:00 Kohvipaus

II osa

12:00–13:30 Tsiviilkohtumenetluse lihtsustamise võimalused, eelkõige TI kasutamise kauduVäitlusjuht: **Indrek Niklus**, Advokaadibüroo NOVE nõunik

Arutelul osalevad: *mag. iur.* **Kaupo Paal**, Riigikohtu kohtunik; **Ruth Prigoda**, Tallinna Halduskohtu kohtunik; **Martin Raude**, Raude Advokaadibüroo vandeadvokaat, Eesti Advokatuuri menetlusõiguse komisjoni esimees; **Priit Kaasik**, tehnoloogiaettevõtja

2025. aastal esitati Eesti kohtutesse esimeses astmes lahendamiseks varasemast jälle rohkem asju: 37 532 tsiviilasja (+6,4%). Selgelt on näha, et suuremad ja keerulisemad menetlused muutuvad aeglasemaks, esimeses astmes otsuseni jõudmiseks kulub juba 3–5 aastat, ringkonnakohtu menetlus on kujunenud kahe aasta pikkuseks. Kui selline trend jätkub, hakkab vaidluste lahendamise aeg mõjutama Eesti konkurentsivõimet ja õigusriigi toimimist laiemalt. Mida tuleks teha, et kohtuasjade kasvava hulga juures õnnestuks hoida vaidluste lahendamise kiirus mõistlikes piirides? Tüüpiliseks vastuseks on, et kohtusüsteemile tuleks anda riigieelarvest rohkem raha, mille eest saab luua täiendavaid kohtunike ja kohtuametnike ametikohti. Kuna raha vajavad praegusel

turbulentsel ajal ka paljud muud valdkonnad, siis üksnes sellele lahendusele lootma jääda ei saa. Kas lahenduseks võiks olla infotehnoloogia ja tehisararu, menetlusseaduste või kohtute töökorralduse muutmine, sellele püüabki see paneel lahendust otsida.

12:00–13:30

Maksehäired ja krediidireitingud: andme- ja tarbijakaitse väljakutsed

Väitlusjuht:

Maris Juha, Harju Maakohtu kohtunik

Art Andresson, OÜ Krediidiregister juhatuse liige; **Liis Roots**, AS Creditinfo õigusjuht
„Võlaandmete töötlemisega seotud väljakutsed maksehäireregistri pidaja pilgu läbi“

Mirjam Rannula, Rahandusministeeriumi finantsteenuste poliitika osakonna nõunik
„Mündi kaks poolt – võlgnevused loodavas krediiditeaberegistris“

Jekaterina Aader, Andmekaitse Inspeksiooni jurist

„Maksehäireregistrid ja andmekaitse: AKI vaade“

dr. iur. **Karin Sein**, Tartu Ülikooli tsiviilõiguse professor

„Kuidas kaitsta korruga tarbijat, ausat ettevõtlast ja andmesubjekti? Võrdlev akadeemiline vaade krediidiskooridele ja maksehäiretele“

Maksehäirete avaldamise lubatavuse teemadel on vaieldud aastaid. Mõnes küsimuses jookseb veelahe tsiviil- ja halduskohtu vahel: kas näiteks aegunud nõuete avaldamine on heade kommete vastane kahju tekitamine või legaalne viis oma nõuete kohtuväliseks jõustamiseks? Kas loodav krediiditeabe register peaks kajastama ka krediidivõlgnevuste andmeid või mitte?

Krediidireitingute (skooride) avaldamisega seonduv on Eestis pälvinud vähem tähelepanu, kuid on põhjustanud tuliseid debatte mujal Euroopas. Näiteks pidi 2025. a alguses rahvusvaheline krediiditeabekonglomeraat Experian sulgema oma Hollandi esinduse ning maksma 2,7 mln eurot trahvi andmekaitse nõuete rikkumise eest ning hiljuti tabas sama saatus krediiditeaberegistrit Austrias.

Paneelis küsitakse, kas kehtivate andmekaitsereeglite kohaselt üldse tohib tarbijate kohta krediidiskoori väljastada, millisel õiguslikul alusel vastavate isikuandmete töötlemine ja krediidiskooride alusel otsustamine toimub ning kui kaua ja millistel tingimustel võib inimeste maksehäireid avaldada. Samuti arutletakse, kuidas tagada seda, et maksehäiret ei avaldataks põhjendamatu (nt tühisel lepingutingimusel põhineva) nõude puhul ning kas inimeste õigused vajaksid senisest enam kaitset.

12:00–13:30

Töösuhete reguleerimise väljakutsed digitaalses töömaailmas

Väitlusjuht:

Liina Naaber-Kivisoo, Harju Maakohtu esimees

LL.M **Pirkko-Liis Harkmaa**, Advokaadibüroo Sorainen vandeadvokaat

„Tehisararu kui nähtamatu intervjuuerija värbamisprotsessis. Kas tänuväärne abiline või kiirtee kohtuvaidluseni?“

PhD **Seili Suder**, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi töösuhete

ja töökeskkonna osakonna juhataja

„Tehisarupõhiste tehnoloogiate kasutamine töötajate jälgimiseks“

Agne Kalson, Töövaidluskomisjoni juhataja

„Mis on tööaeg?“

dr. iur. **Merle Erikson**, Tartu Ülikooli tööõiguse professor; *mag. iur.* **Thea Treier**, nõunik

tööküsimustes Eesti Vabariigi alalises esinduses Euroopa Liidu juures

„Kas neljapäevase tööädala kehtestamine vajab uut tööõigust?“

Töösuhetes on saamas üha tavapärasemaks, et tööprotsesse, ülesannete jaotamist, tulemuslikkuse hindamist ja töötajate suunamist teostatakse algoritmilise juhtimise kaudu. Platvormitööst alguse saanud tehisarupõhise töötajate haldamise süsteemi

kasutamine muutub üha laialdasemaks. Sessiooni aruteludes uuritakse, milliseid õiguslikke küsimusi võib see töötajate värbamisel ja jälgimisel kaasa tuua ning mil viisil neid probleeme lahendada. Samuti vaadeldakse laiemalt, kuidas on kaasaegsetes töösuhetes muutunud arusaam tööajast ning kas neljapäevasele töönalale ülemineku takistused on õiguslikud.

12:00–13:30 **Digitaalne tõend, andmekaitse ja põhiõigused kriminaalmenetluses**

Väitlusjuht: **Vahur Verte**, riigiprokurör

Arutelul osalevad: *mag. iur.* **Karmen Turk**, Advokaadibüroo Triniti vandeadvokaat; PhD **Oskar Gross**, Glazer Technologies juht; PhD **Dan Bogdanov**, akadeemik, Cybernetica teadusdirektor; PhD **Tambet Grauberg**, Pärnu Maakohtu kohtunik, Tartu Ülikooli kriminaalmenetluse lektor

Arutame osalistega, millised on elulised juhud, kus digitõendeid võib kohtumenetluses tarvis olla. Seejuures mitte kitsalt kriminaal- või tsiviilmenetluse vaates, vaid kohtumenetluses laiemalt. Ühtlasi arutame sel teemal, et kui taoline tarvidus tõusetub, siis kuidas digitõendeid üles leida ning kohtumenetluseks paslikku vormi valada. Arutleme ka selle üle, kuidas saab kohus digitõendite usaldusväarsust kontrollida ning kuidas kohtutoimikusse kogutud digitõendeid turvaliselt ja osaliste privaatsust austades käidelda (ja arhiveerida).

13:30–14:45 Lõuna

LÕPPISTUNG

14:45–16:15 **Kas õigusteadus on rahvusteadus?**

Väitlusjuht: *dr. iur.* **Lauri Mälksoo**, akadeemik, Tartu Ülikooli rahvusvahelise õiguse professor

Arutelul osalevad: *dr. iur.* **Karin Sein**, Tartu Ülikooli tsiviilõiguse professor; PhD **Madis Ernits**, Tallinna Ülikooli avaliku õiguse ja õigusteooria külalisprofessor; *dr. iur.* Marju Luts-Sootak, Tartu Ülikooli õiguse ajaloo professor; PhD **Marko Piirsoo**, Eesti Teadusagentuuri strateegilise analüüsi osakonna juhataja

Milline on Eesti õigusteaduse tänapäevane tase nii õiguskorra vaatest kui ka Eesti teaduse aspektist tervikuna? Kas õigusteaduslikku uurimistööd evalveeritakse õiglaste kriteeriumite järgi või oleks siin vaja midagi muuta? Kas sisult loodusteadustega samsuguste kriteeriumite kehtestamine õigusteaduse hindamiseks on üldse sobilik? Kas õigusteadus on rahvusteadus ning kas seda peaks arvestama ka õigusteadlaste töö hindamisel?

16:15–16:25 **Henn Jõksi fondi stipendiaatide väljakuulutamise**

16:25–16:35 **Lõppsõna**

Programmi koostamisse on panustanud Eesti Juristide Liit, Eesti Akadeemiline Õigusteaduse Selts, Justiits- ja Digiministerium, Riigikohus, Õiguskantsleri Kantselei, Tartu Ülikooli õigusteaduskond, Sihtasutus Iuridicum, Eesti Teaduste Akadeemia riigiõiguse sihtkapital, Eesti Advokatuur, prokuratuur, Notarite Koda, Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Koda, Tallinna Ülikooli Ühiskonnateaduste instituut ja Eesti Kohtunike Ühing.

Toimkond jätab endale õiguse teha vajadusel programmis muudatusi.

39. õigusteadlaste päevade koduleht <https://39.eotp.ee> ja e-post info@eotp.ee.